

Sygn. akt III AUa 1555/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 lutego 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący - Sędzia: SA Witold Okniński (spr.)

Sędziowie: SA Grażyna Bobrowska

SA Krystyna Sitkowska

Protokolant: st.sekr.sądowy Aneta Wąsowicz

po rozpoznaniu w dniu 20 lutego 2013 r. w Warszawie

sprawy J. J.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w W.

o podleganie obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym

na skutek apelacji J. J.

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie XIV Wydział Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 6 marca 2012 r. sygn. akt XIV U 2732/11

I. zmienia zaskarżony wyrok i poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w W. z dnia 4 października 2011 r. znak: (...) w ten sposób, że stwierdza, iż J. J. podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu od dnia 1 czerwca 2011 r. oraz dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu od dnia 1 czerwca 2011 r.;

II. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w W. na rzecz J. J. kwotę 30 (trzydzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania.

Sygn. akt III AUa 1555/12

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 4 października 2011 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w W. stwierdził, iż J. J. jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą nie mającą ustalonego prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, dla której podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne stanowi zadeklarowana kwota nie niższa niż 30 % kwoty minimalnego wynagrodzenia - nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowemu i wypadkowemu oraz dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu od 1 czerwca 2011 r.

W odwołaniu od powyższej decyzji J. J. podniosła, że organ rentowy dopuścił się rażącej dyskryminacji wobec niej - kobiety, która urodziła dziecko w krótkim okresie od rozpoczęcia podlegania ubezpieczeniom. Wskazała również, iż ZUS nie jest uprawniony do kwestionowania kwoty zadeklarowanej przez osobę prowadzącą działalność jako podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, jeżeli mieści się ona w granicach określonych ustawą. Zdaniem odwołującej się, organ nie może wnikać w kwestię otrzymanego przez odwołującą się faktycznego dochodu oraz oceniać, iż prowadzona działalność jest „bardzo mała”, a także, nie ma możliwości ustalenia, iż dochód nie

zabezpieczał opłacania składek od zadeklarowanej podstawy do ubezpieczeń. Podkreśliła, iż rola ZUS-u nie polega na ocenie dochodowości prowadzonej firmy, zwłaszcza na początku jej działalności.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, podnosząc, że zgromadzony materiał dowodowy wskazuje, iż zgłoszenie do ubezpieczeń społecznych z tytułu działalności gospodarczej nie miało na celu podjęcia działalności, a jedynie uzyskanie wysokich świadczeń z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Wyrokiem z dnia 6 marca 2012 r. Sąd Okręgowy w Warszawie XIV Wydział Ubezpieczeń Społecznych odwołanie oddalił.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

J. J., ur. (...), w okresie od 2 lutego 2005 r. do 28 lutego 2011 r. była zgłoszona do ubezpieczeń z tytułu zatrudnienia w biurze rachunkowym z podstawą wymiaru składek w kwocie 1745 zł brutto.

W dniu 25 maja 2011 r. do urzędu gminy B. wpłynął wniosek J. J. o wpis do ewidencji działalności gospodarczej. Rozpoczęcie działalności nastąpiło od 1 czerwca 2011 r. Działalność była prowadzona pod nazwą: J. J.. Przedmiotem działalności było wykonywanie fotokopii, przygotowywanie dokumentów i pozostała specjalistyczna działalność wspomagająca prowadzenie biura.

J. J. od dnia 1 czerwca 2011 r. dokonała zgłoszenia do ubezpieczeń z tytułu prowadzonej nowej działalności gospodarczej i zadeklarowała podstawę do ubezpieczeń w wysokości 8.665.83 zł. W dniu (...) urodziła dziecko i wystąpiła z wnioskiem o wypłatę zasiłku macierzystego.

J. J. w okresie od 1 czerwca 2011 r. do 31 lipca 2011 r. świadczyła usługi na rzecz (...) sp. z o.o., takie jak: sporządzenie deklaracji rozliczeniowych, dokumentów sprzedaży, korespondencja sprzedaży, korespondencja z klientami firmy, wprowadzanie danych. Obie strony przewidziały możliwość dalszej współpracy. We wskazanym wyżej okresie działalność przyniosła dochód w wysokości 2.800 zł (rachunki wystawione przez (...) sp. z o.o. za wspomaganie pracy biura w czerwcu na kwotę: 2300 zł (z dnia 29 czerwca 2011 r.) oraz w lipcu na kwotę: 500 zł (z dnia 1 sierpnia 2011 r.). W dniu 15 czerwca 2011 r. J. J. nabyła mysz USB za kwotę 60.00 zł. oraz w dniu 25 lipca 2011 r. księgę przychodów i rozchodów za kwotę 16.61zł.

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie zeznań odwołującej, zeznań M. K. oraz P. J., a także powołanych wyżej dokumentów znajdujących się w aktach sprawy oraz w aktach organu rentowego.

Sąd Okręgowy powołał się na art. 6. ust. 1. pkt 5, art. 13. pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009 r., nr 205, poz. 1585 ze zm.) oraz art. 29 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz. U. z 2010 r. Nr 77, poz. 512). W ocenie Sądu Okręgowego, J. J. świadczyła usługi zgodnie z przedmiotem swojej działalności, osiągnęła dochód, klient wyraził chęć dalszej współpracy. W związku z powyższym niemożliwe było przyjęcie pozorności przedmiotowej umowy.

Zdaniem Sądu Okręgowego kwestią sporną w rozpoznawanej sprawie było ustalenie czy rozpoczęcie przez odwołującą się prowadzenia działalności zostało podjęte w celu obejścia prawa.

Sąd Okręgowy powołując się na art. 58 § 1 i 2 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. kodeks cywilny stwierdził, że zebrany w sprawie materiał dowodowy wskazuje na to, że zadeklarowana kwota została przyjęta tylko w celu uzyskania wysokich świadczeń z ubezpieczenia społecznego, co jest sprzeczne z zasadami współzycia społecznego.

Sąd Okręgowy ustalił, iż J. J., będąc w ciąży, rozpoczęła prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej od 1 czerwca 2011. Po dwóch miesiącach wykonywania pracy urodziła dziecko. Zdaniem Sądu Okręgowego zrozumiałym był brak spektakularnych dochodów osiągniętych przez przedsiębiorcę w początkowej fazie prowadzenia działalności, jednak kwota zadeklarowana przez odwołującą się jako podstawa do ubezpieczeń społecznych z tytułu działalności,

tj. 8.665.83zł w stosunku do osiągniętego, w okresie 2 miesięcy faktycznie wykonywanej działalności, dochodu w wysokości 2800 zł jednoznacznie jest kwotą wygórowaną. Odwołująca się przyznała, iż „ten mały rachunek”, tj. 2800 zł wynikał z tego, że nie mogła dużo pracować. Zeznała, iż nie szukała dotychczas innych klientów, ani nie prowadziła akcji reklamowej, ma natomiast zamiar nawiązać współpracę z kolejną firmą. Wyraziła również nadzieję, iż kiedyś jej firma będzie przynosiła dochody. Przedsiębiorca, który zadeklarował kwotę stanowiącą podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, w wysokości przekraczającej finansowe możliwości firmy do ich opłacenia, działał świadomie i z zamiarem otrzymania prawa do wysokich świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Odwołująca się zeznała, iż składki na ubezpieczenie społeczne opłaciła ze swoich oszczędności. Zadeklarowana przez odwołującą się kwota jako podstawa do ubezpieczeń w wysokości 8.665.83 zł jest niezrozumiała w kontekście wyrażenia przez odwołującą się, prowadzącą jednoosobową działalność, nadziei o tym, iż kiedyś jej firma będzie przynosiła dochody. Zdaniem Sądu świadczy to w sposób jednoznaczny o posiadaniu przez J. J. wiedzy o dysproporcji zaistniałej pomiędzy rzeczywistymi możliwościami osiągnięcia dochodu z tytułu świadczenia usług, a wynagrodzeniem za pracę, którego wysokość odpowiadała wysokości zadeklarowanej podstawy do ubezpieczeń społecznych.

J. J. zaskarżyła w całości wyrok, zarzucając:

1. naruszenie prawa materialnego w postaci przepisów art. 13 ust. 4, w związku z art. 18a ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, poprzez błędną interpretację tychże przepisów skutkującą przyjęciem, iż od 1 czerwca 2011 r. nie podlegała obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym jako osoba wykonująca pozarolniczą działalność gospodarczą, co miało wpływ na ustalenie podlegania ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej;
2. naruszenie prawa materialnego wskutek niewłaściwego zastosowania przepisów art. 58 k. c. w związku z art. 6 k.c., poprzez przyjęcie, iż prowadzona pozarolnicza działalność gospodarcza była pozorną, skutkującą uznaniem, iż nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym od dnia rozpoczęcia jej wykonywania, tj. od dnia 1 czerwca 2011 r., co ma wpływ na ustalenie podlegania ubezpieczeniom społecznym z tytułu pozarolniczej działalności gospodarczej;
3. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia polegający na błędnym założeniu, iż wykonywana pozarolnicza działalność gospodarcza była pozorna, co ma wpływ na ustalenie podlegania ubezpieczeniom społecznym.
4. naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. przez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów, polegające na dokonaniu tej oceny z całkowitym pominięciem części przeprowadzonych dowodów i sprzeczność ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, przez przyjęcie, że ubezpieczona nie podlegała od daty wskazanej w zaskarżonej decyzji ubezpieczeniom społecznym z tytułu pozarolniczej działalności gospodarczej.

Skarżąca wniosła o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zmianę zaskarżonej decyzji w ten sposób, że J. J. w okresie od 1 czerwca 2011 r. podlega ubezpieczeniom społecznym z tytułu zgłoszenia do tych ubezpieczeń jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą;

ewentualnie

2. uchylenie zaskarżonego wyroku sądu I instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania;
3. zasądzenie kosztów postępowania odwoławczego na jej rzecz.

W uzasadnieniu apelacji skarżąca podniosła, że doszło do naruszenia prawa materialnego wskutek błędnej wykładni art. 13 ust. 4, w związku z art. 18a ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w dacie wydawania zaskarżonej decyzji. Błędna interpretacja tychże przepisów skutkowałą pozbawieniem jej podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym jako osobie prowadzącej pozarolniczą działalność od dnia od 1 czerwca 2011 r., tj. oznaczonego w zgłoszeniu ewidencyjnym, jak i zgłoszeniu do ubezpieczeń społecznych. Jej zdaniem, ustawodawca

nie przewiduje żadnych dodatkowych warunków pozwalających na zawężenie kręgu osób mogących podlegać ubezpieczeniom społecznym z tego tytułu i poza deklaracjami kwotowymi nie przewiduje cenzusu wysokości uzyskiwanych dochodów. Powyższa analiza pozwala zatem na zarzut, iż Sąd I instancji dokonał błędnej wykładni wskazywanych przepisów prawa materialnego wyrokując w niniejszej sprawie. W podstawie prawnej zaskarżonej decyzji organ rentowy powołał się na treść art. 58 k.c. pomijając aspekt, iż ZUS w powoływanej podstawie nie skonkretyzował przyczyn nieważności tudzież pozorności czynności prawnej. Jednakże mając na uwadze treść uzasadnienia do zaskarżonej decyzji należy uznać, iż zamiarem było wskazanie § 1 tegoż przepisu. Przepis ten w sposób jednoznaczny wskazuje, iż czynność prawna (a więc w jej przypadku rozpoczęcie wykonywania pozarolniczej działalności gospodarczej) jest nieważna, gdy jest sprzeczna z ustawą albo ma na celu obejście ustawy, a tak w jej przypadku nie było.

Jeżeli zatem organ rentowy powołał się w podstawie prawnej na pozorność działalności gospodarczej, to winien te fakty udowodnić. Brak jest jakichkolwiek przesłanek, nie mówiąc o dowodach, aby ta działalność była pozorna.

Sąd Okręgowy w Warszawie przekroczył granice swobodnej oceny dowodów, polegające na dokonaniu tej oceny z całkowitym pominięciem części przeprowadzonych dowodów i sprzeczności ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, przez przyjęcie, że ubezpieczona nie podlegała ubezpieczeniom. Decyzja nie spełnia norm prawa w tym zakresie i winna być uchylona jako decyzja wadliwa pod względem formalnoprawnym. Organ rentowy po pierwsze nie wskazał podstaw materialnoprawnych z ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych pozwalających mu na uznanie, iż nie podlegała ubezpieczeniom społecznym z tytułu działalności gospodarczej, a nadto nie skonkretyzował przesłanek uznania działalności gospodarczej za nieważną w świetle art. 58 k.c., co spowodowało brak możliwości pełnego odniesienia dowodowego w tym zakresie.

Apelująca podniosła ponadto, że Sąd Okręgowy nie rozpoznał równocześnie jej odwołania od decyzji ZUS z dnia 7 października 2011 r. odmawiającej prawa do zasiłku macierzyńskiego, co w samym sobie jest nie rozpoznanie istoty złożonych odwołań.

Sąd Apelacyjny w Warszawie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna, ponieważ rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego nie jest adekwatne do poczynionych w sprawie ustaleń faktycznych.

Sąd I instancji ustalił, i dał temu wyraz z pisemnych motywach wyroku, że J. J., będąc w ciąży, rozpoczęła prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej od 1 czerwca 2011 r. Po dwóch miesiącach wykonywania pracy urodziła dziecko. Sąd Okręgowy podkreślił przy tym, iż faktyczne prowadzenie przez odwołującą się działalności gospodarczej jest bezsporne. Dodać przy tym należy, że J. J. dokonała zgłoszenia do ubezpieczeń, a wcześniej złożyła wniosek o wpis do ewidencji działalności gospodarczej.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego przytoczone powyżej, własne ustalenia Sądu I instancji, obligowały Sąd do zmiany zaskarżonej decyzji poprzez stwierdzenie, że J. J. podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu od dnia 1 czerwca 2011 r. oraz dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu od dnia 1 czerwca 2011 r.

Tylko w ten sposób Sąd Okręgowy mógł uczynić zadość obowiązującemu prawu, czyli art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tj. Dz. U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.), który stanowi, że: obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają, z zastrzeżeniem art. 8 i 9, osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są: osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność oraz osobami z nimi współpracującymi”.

Tymczasem Sąd I instancji za decydujący uznał wątek związany z wysokością zadeklarowanej podstawy do ubezpieczeń i ocenił, że odwołująca uczyniła to w celu uzyskania wysokich świadczeń z ubezpieczenia społecznego, co jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. W końcowym zdaniu uzasadnienia Sąd Okręgowy powtórzył to stanowisko dodając, że naruszenie zasad współżycia społecznego polega na świadomym osiągnięciu nieuzasadnionych

korzyści z systemu ubezpieczeń społecznych kosztem innych uczestników tego systemu, czyli z powołaniem się na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 sierpnia 2005 r. III UK 89/05.

Zajmując się tą kwestią Sąd Okręgowy jakby zmienił istotę sporu i sprawę o podleganie obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym potraktował jak sprawę o ustalenie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne. Sąd I instancji pominął przy tym ustawową zasadę, określoną w art. 18 ust. 8 ustawy systemowej, że ubezpieczonym, dla których tytułem ubezpieczeń społecznych jest prowadzenie pozarolniczej działalności, w tym działalności gospodarczej, przysługuje swoboda w określeniu wysokości podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, z zastrzeżeniem jej dolnej granicy w wysokości 60 % przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w poprzednim kwartale. Obowiązek opłacania składek na te ubezpieczenia i ich wysokość nie są powiązane z faktycznie osiągniętym przychodem, lecz wyłącznie z istnieniem tytułu ubezpieczenia i zadeklarowaną przez ubezpieczonego kwotą. Należy także pamiętać, że w odniesieniu do dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego tych osób ustawodawca określił górną kwotę graniczną podstawy wymiaru składek w wysokości 250 % przeciętnego miesięcznego w poprzednim kwartale – art. 20 ust. 3 ustawy systemowej. Wprawdzie Zakład Ubezpieczeń Społecznych na podstawie art. 86 ust. 2 pkt 2 w związku z art. 41 ust. 4 i 13 oraz art. 68 ust. 1 pkt 1 lit. c ustawy z dnia 13 października 1998 r. jest upoważniony do kontroli prawidłowości obliczenia i opłacenia składek na ubezpieczenia społeczne osób prowadzących działalność pozarolniczą, w tym na dobrowolne ubezpieczenie chorobowe, ale w granicach zakreślonych przez art. 18 ust. 8 w związku z art. 20 ust. 1 i 3 ustawy, czyli w sytuacji zadeklarowania jako podstawy wymiaru kwoty, która przewyższa górną kwotę graniczną przewidzianą dla podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe.

Do zakresu kontroli organu rentowego nawiązuje uchwała Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2010 r. II UZP 1/10 (OSNIPUSiSP z 2010, nr 21-22, poz. 267) stanowiąca, że: „Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie jest uprawniony do kwestionowania kwoty zadeklarowanej przez osobę prowadzącą pozarolniczą działalność jako podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, jeżeli mieści się ona w granicach określonych ustawą z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz. U. z 2009 r. nr 205, poz. 1585 ze zm.)”.

Powyższe rozważania prawne skutecznie podważają prawidłowość orzeczenia i uzasadnienia Sądu Okręgowego. Uznając natomiast, iż ustalenia faktyczne poczynione przez ten Sąd są prawidłowe to należy przyjąć, że zaskarżony wyrok narusza prawo materialne – art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych.

W tej sytuacji zasadny był wniosek apelacji o zmianę zaskarżonego wyroku i zmianę zaskarżonej decyzji poprzez ustalenie, że J. J. podlega ubezpieczeniom społecznym jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność od dnia 1.06.2011 r.

Takiej też zmiany – na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. dokonał Sąd Apelacyjny (punkt I), który orzekł też kosztach postępowania zgodnie z art. 98 i 108 k.p.c. (punkt II).

SĘDZIOWIE: PRZEWODNICZĄCY

K. W. O.

G. B.